

בית הדין העממי לדיור הציבורי

צוות בית הדין העממי¹

ב-3 באוקטובר 2012, חול המועד סוכות, התכנס בית הדין העממי לדיור הציבורי. בתי דין עממיים הם מערכת חלופית לעשיית צדק, כאשר מערכות המשפט הפורמליות של המדינה כושלות במילוי תפקידן. בתי דין עממיים הם כלי אזרחי ובלתי אלים לחשיפת הפרקטיקות המשפטיות והממשלתיות במערומייהן. הם נדרשים במקום ובזמן שבהם בתי המשפט מפלים את האזרחים שבענייניהם הם עוסקים ומשפילים אותם. בית דין עממי אינו בית דין פלילי, לכן אין הוא מבקש הענשה, אלא הצבעה על העוול, על גורמיו המערכתיים ועל האחראים לו. בד בבד הוא דורש לשנות את המצב הקיים.

לפני בית הדין העממי בעניין הדיור הציבורי באו עדות ועדים, הנפגעים מדי יום ממדיניות ההזנחה וההפקרה של הדיור הציבורי בישראל. בשונה מבתי משפט ממסדיים, הנסמכים על חוות דעתם של בעלי מקצוע מומחים, בבית הדין העממי המומחים הם אלה שחוו בחייהם ובגופם את המציאות היומיומית של רמיסת הזכות לקורת גג ולתנאי דיור נאותים. אצלם מצויה ההבנה העמוקה והבקיאיות בפרטי המצב הקיים, ומתוכם תתנסח התביעה לצדק. העדות והעדים בבית הדין העממי האשימו את ממשלות ישראל ואת החברות המשכנות בהחרכת הדיור הציבורי, בהפקרת חיים, באי שקיפות, בהעדר מנהל תקין, בהפעלת טרור בירוקרטי ובשלילת הזכות לבית. העדויות שהובאו לפני בית הדין העממי חולקו לשלושה מושבים. נתאר בקצרה את עיקרי כל מושב ונצטט מתוך העדויות שנשמעו בו.

1 ראובן אברג'יל, אמיר אורי, ליטל בר, רוני ברקן, עמיה גלילי, אלה גלס, תומר גרדי, זהבה גרינפלד, ניבה גרינצווייג, דורית גרפונקל, מיכל ורשבסקי, לין חלוזין-דברת, ענת להב, נעמה מורג, רונה מורן, עמית מרקדו, שירלי נדב, שי נימצן, ספיר סלוצקר עמראן, עידן פינק, אופיר פלדמן, אלדר ציון, מורן שוב, ניצן שחר, אסף תמרי

המושב הראשון: עבור מי הזכות לקורת גג? תנאי הזכאות וההמתנה הממושכת לדיור ציבורי

במושב הראשון הואשמו הנתבעות – ממשלות ישראל והחברות המשכנות – במניעה ובעיכוב ממושך של הזכות לקורת גג. המושב עסק בקריטריונים לזכאות, שהוקשחו עד למצב אבסורדי שבו רוב מחוסרות הדיור אינן נחשבות זכאיות מטעמים שאינם מן העניין. עוד עסק המושב בזמן ההמתנה הממושך שנגזר על הזכאים ועל הזכאיות לדיור ציבורי. על פי רוב נמשכת ההמתנה שנים, והיא מלווה בחוסר ביטחון ובאי ודאות. התביעה טענה שהמצב הקיים נובע לא מרשלנות, אלא ממדיניות ייבוש והזנחה מכוונת, הגורמת נזקים ממשיים לחייהם, לכלכלתם, לרווחתם ולבריאותם של האזרחים.

העדויות

אתי, גרושה, אם לילד בן ארבע, מתגוררת בירושלים, פעילה חברתית, לא זכאית לדיור ציבורי: אני לא זכאית בגלל שאני אמא לילד אחד, ואמא עם ילד אחד לא עומדת בקריטריונים. [...] מנכ"ל פרזות אמר לי שאני אלך לעשות שלושה ילדים ואחר כך אני אחזור אליו. [...] לפני שישה חודשים יצאתי למאבק. אני והילד שלי היינו באוהל בתקופת הקיץ. אחר כך ירד גשם והתחיל להיות קר בלילות; אז התחלנו לפלוש לבניינים. [...] לפני המאהלים, כל שני וחמישי עיקלו לי מההוצאה לפועל את הדברים, בגלל שלא שילמתי, כי לא היה לי איך לשלם. כרגע אני לא מקבלת גם מזונות בגלל שיש לי נכות, ואני לא מקבלת כפל קצבאות. הרכוש שלי נע ונד ממקום למקום בזמן הזה. אני מקבלת היום סיוע בשכר דירה אחרי מאבקים של שנה וחצי בבית משפט, בגלל שלא היה לי מסמך. ביום שהתגרשתי לא היה לי מסמך שהילד שלי נמצא בחזקתי הבלעדית, אז לא קיבלתי סיוע בשכר דירה. [...] היום, אחרי מאבק בבית משפט, אני מקבלת 1,100 ש"ח. [...] השכירות היא 3,000 ש"ח, אבל גם עם הסיוע אני לא יכולה לעמוד בשכירות, אז הכנסתי שותף לגור איתי. [...] אני לא מצליחה להשיג דירה בשוק החופשי בגלל שיש לי נכות. מי שיש לו נכות לא זכאי למזונות. לא נותנים כפל קצבאות. אם אני אמשיך לעבוד מעל ל-3.5 שעות, ביטוח לאומי נותן לי קנס של 3,600 ש"ח. קיבלתי כבר ארבע פעמים קנס. זה מה שלא מאפשר לעבוד במשרה מלאה ולהשכיר דירה.

אורית, גרושה, אם לשתי ילדות בנות 9.5, מתגוררת בתל אביב, לא זכאית לדיור ציבורי: לפני ארבע וחצי שנים פוניתי מדירה שכורה בחולון, אני גרושה עם שתי בנות תאומות, כיום בנות 9.5. עברתי פינני מאוד מאוד קשה. תרמתי את כל הדברים שלי, כולל כל הריהוט, כולל כל הצעצועים, לכל מי שהיה סביבי. באותו יום ניגשתי לעמידר בבת ים, ושאלתי אותם מה אני צריכה לעשות, להיזרק לרחוב עם שתי בנות או לממש את הזכויות שלי? אמרו לי שאין לי זכויות, ויש חוק במדינה שאומר שרק משלושה ילדים אפשר לקבל דיור ציבורי ובכלל להיכנס לרשימת המתנה.

במשך כל השלוש שנים אני לא קיבלתי סיוע בשכר דירה, כי כל פעם היה חסר מסמך וכי... כל הברוקרטיה הזו היא מאוד קשה, ובן אדם מתעייף; הוא נכנס למצב נפשי שהוא אומר עייפתי. היום, לאחר שנה וחצי שחיפשתי דירה והייתי באוהלים, אני השכרתי דירה בדרום תל אביב. זה היה מסע עינויים מאוד קשה, למרות שאני לא מקבלת קצבאות. אני עובדת קשה מאוד, וקשה לי מאוד להסתדר עם 4,000 שקל ושכירות של 2,500 שקל. אבל בואו תבינו שאי אפשר להשכיר דירה, גם בשכונות הדרומיות, בלי צ'קים, בלי ערבויות, בלי ערבים.

אני ישנתי בים, אני ישנתי באוהלים, הבנות שלי נלקחו ממני בגלל הפינוי מהדירה; אני עד היום נאבקת על בנותי ועל המשפחה שלי, ואני עד היום נאבקת לקבל את הסיוע שמגיע לי. [...] לא קיבלתי את הסיוע רטרואקטיבית. אני תובעת אותם היום. זה הולך ככה במשרד השיכון. קודם כול תרשמי מכתב לוועדה הציבורית בירושלים כדי להיכנס לדיור הציבורי. שלוש שנים את מחכה, ובכל השנים האלו, זה לא מסמך אחד, זה עוד מסמך ועוד מסמך ולחכות וברוקרטיה ותביאי חסכוניות ותביאי, את אלוהים תביאי גם אם את יכולה להביא. [...] זה ארבע וחצי שנים.

ריחנייה, נשואה, אם לשבעה ילדים, מתגוררת בעכו, זכאית וממתינה לדירה בדיור ציבורי: לפני חמש שנים אישרו לי את הזכאות. עברתי הרבה עד אז. כל פעם מוציאים לך משהו חדש, כן, לא, זה בגלל זה. לא יודעת מה... עד שאישרו לי. אבל זה לא אומר כלום שמאשרים. הם לא מאשרים, הם משחקים בעצבים של הבן אדם, מעלים אותו למעלה ואחר כך מורידים. [...] כל שנתיים אני צריכה לחדש את הזכאות, להביא מחדש את המסמכים, מהביטוח לאומי, מהבנק, מהעובד סוציאלי, הרבה דברים צריך להביא להם. [...] הייתי פעם כבר מספר 2 בתור, אחר כך 4, שוב 2, 6, 8 ועכשיו 16. [...] ואנחנו, בינתיים גדלים הילדים שלנו, ואין להם לאיפה ללכת, אז שימתינו. שנה, שנתיים, שלוש, לא משנה. לא הציעו לי דירה בכל הזמן הזה.

[...] היתה פעם שחידשתי את כל הניירות, ואז התקשרתי ואמרו: "זה בוועדה, ואנחנו שולחים לך חוקר." חיכיתי, חיכיתי, עבר חודש, חודשיים, שלושה, בסוף הלכתי אליהם. היא אמרה לי: "אין לך זכאות, בגלל שבא אצלך החוקר ולא מצא אותך." אמרתי לה: "איפה? מתי?" [...] היא אמרה לי: "כן, הוא בא אלייך לכפר יאסיף." אמרתי לה: "איך בכפר יאסיף ואני גרה בעכו?" ואני לא החלפתי דירה, אני באותה הדירה. היא אמרה לי שהיא תבדוק את זה. עבר חודש, חודש וחצי, עד שהתקשרתי. היא אמרה: "כן, אמרו ששוב יבוא אצלך החוקר." אחרי שבועיים בא החוקר ומצא אותי. ושלחו לי את אותו החוקר שהיה אצלי לפני כמה שנים. כשראיתי אותו אמרתי לו: "אתה החוקר שהיית אצלי; איך הלכת לחפש אותי שם?" אמר לי: "בטעות." אנחנו משלמים הרבה בגלל טעות כזו. בגלל טעות קטנה אדם משלם הרבה. יש לנו שבעה ילדים, ילדים קטנים, בבית. הכי קטנה אצלי עדיין לא בת שנתיים, וכל יום יש התייקרות. יש חשמל, ויש מים, ויש ארנונה, ויש בית ספר. מהבטחת הכנסה 2,600 שקל אי אפשר לעמוד על הרגליים. אתמול ביקש ממני בעל הדירה 2,000 שקל.

נותנים לך את הדבר – שהנה אחרי כל הזמן שהלכת ורצת ובאת והבאת להם הכול – נותנים לך את האישור של הדיור ציבורי, אז תעשי חאפלה כאילו. ועכשיו תחכי. ואז כל פעם את הולכת לשאול; אומרים לך: "את מספר 2." אני הולכת הביתה, אומרת לבעלי: "תשמע זה כבר קרוב. אולי עוד חודש, חודשיים ייתנו לנו, יציעו לנו. אם מתקשרים אז תענה לטלפון, תהיה זמין כל הזמן." ואז אני הולכת אליהם בעוד כמה חודשים, ופתאום אני נמצאת במקום 12 או 13.

המושב השני: הזכות לדיור נאות והזכות לכבוד? הזנחת הדירות וטרור בירוקרטי

במושב זה הואשמו הנתבעות בהפרת הזכות לחיים בכבוד והזכות לדיור נאות. התביעה טענה שהנתבעות הפכו את חייהן של המשפחות, המתגוררות בדיור הציבורי זה מכבר, לחיים בלתי בטוחים, חשופים ומאוימים. במהלך המושב סיפרו עדים ועדות על דירות שהוזנחו עד למצב של סכנת חיים לדייריהן. עוד הם סיפרו שזוקפים לחובתם חובות, אבל לא מוכנים למסור להם דוחות על מהותם ומאיימים עליהם בפינוי ובשליטת זכאות.

העדויות

עובדיה, פעיל מעברה, בן 60, גר בדירת עמידר בירושלים עם אשתו, עמד לפני צו פינוי: אני לא זוכר מי הפגיש ביני ובין אנשי המעברה. [...] הלכתי איתם להפגנה ראשונה מול עמידר, ובאחד הימים כנראה נקלעתי במצלמה שלהם וקיבלתי צו פינוי. [...] קצת דילגתי. אולי אני קצת אדייק. [...] התחתנתי עם אישה שנייה, שהיה לה את הדירת עמידר, והיא הסתבכה איתם בחובות גדולים. אני הלכתי לשוקי [מנהל מחוז עמידר בירושלים] ואמרתי לו: "תשמע, זאת כרגע אשתי, ואני מוכן לקחת עלי את כל מה שהיא צברה, ונסתדר בתשלומים איכשהו." הוא אמר לי: "לפני שאני מדבר איתך, תביא לי תלוש משכורת." הבאתי לו תלוש משכורת, והוא אמר לי: "אני רוצה 2,000 שקלים." עכשיו אמרתי לו: "איך אתה דורש 2,000 שקלים, אם אני מרוויח שכר מינימום?" אז הוא אומר לי: "תוסיף בשעות שלך." ובאמת ככה עשיתי מחוסר ברירה; הייתי צריך לשלם לו את ה-2,000 שקלים לשכירות דירה. עד שנפגעתי בעבודה, ואז לא עבדתי.

פניתי אליו ואמרתי לו: "תשמע, כרגע אני לא עובד, אני במשא ומתן לגבי הפיצויים שלי; אתה חייב קצת להוריד מהסכום." הוא אמר לי: "לא, אם אין לך כסף אתה ברחוב." [...] לא שילמתי לו בערך שלושה חודשים, כי לא הגענו להסכמה. ואז הגעתי להפגנה הראשונה מול חברת עמידר. אחרי שבוע ימים הוא הוציא לי צו פינוי.

התייעצתי עם חברי המעברה. [...] אמרתי להם: "אני לוקח את עצמי לידיים ומתחיל את המלחמה. אם אתם רוצים לבוא ולהגיד לי שלום, בבקשה." לקחתי מזרון, היה השיא של החורף, שלג בירושלים, וישבתי מול עמידר שלושה ימים. ואז הוא ראה שאין ברירה, כי הוא חייב להגיע איתי למשא ומתן. הוא ירד אלי ואמר לי: "תשמע בוא נגיע למשא ומתן." אמרתי לו: "תשמע, מה שעשית ומה שעשתה הממשלה זה פשע, וזו התעללות באנשים חסרי ישע." ואז הוא אמר לי: "בוא נעלה נדבר." אמרתי לו: "אני לא עולה ולא מדבר. יש פה את אנשי המעברה, שני אנשים, יגיעו איתך ותנסו לפתור את הבעיה, כי אני לא יכול." אז הוא אומר לי: "במה אתה חי?" אמרתי לו: "אני חי ב-1,600 שקל מביטוח לאומי." הוא אמר לי: "תביא לי 10,000 שקל דמי רצינות, ואז נתחיל את המשא ומתן." היה לי בבית כד גדול עם כל מיני מטבעות ישנים מאוד. אמרתי לו: "קח, יש פה יותר מ-10,000 שקלים. קח את העשר אלף שקל, ואת השאר תחזיר לי." הוא אמר לי: "אבל זה לא שווה." אמרתי לו: "בעיניך זה לא שווה; זה הרכוש שלי וזה הממון שלי; אתה רוצה, קח." ובאמת הוא לא רצה והוא אמר לי: "למה אתה רוצה להגיע?" אמרתי לו: "אני רוצה להוכיח לכולם שאתם עשיתם פשע, שאתם מוציאים אנשים חסרי ישע לרחובות שיישנו בגשמים ובשלגים." והוא ראה שבאמת... שהוא הולך באמת בין הקרשים, אז הוא אמר לי: "כמה אתה יכול לתת עכשיו?" אמרתי לו: "תראה, יש לי סכום קטן מאוד שאנחנו קיבלנו מקרן הידידות; מזה אני יכול לתת לך את ה-2,000 שקל; יותר מזה אתה לא יכול לקבל ממני כלום, כי אין." ואז הוא הגיע להסכמה שהוא מקבל את ה-2,000 שקל, בתנאי שאצא כבר משמה, כי התקשורת היתה עליו, כולם היו עליו, ולא היה לו ברירה.

כעבור חודשיים הוא מתקשר אלי, אומר לי: "עובדיה, השגת את המטרה שלך. לשם מה אתה נלחם עכשיו?" אמרתי לו: "אני נלחם גם לעתיד של כל ילד שאין לו קורת גג, שישן ברחוב, שיהיה לו קורת גג." וזאת המטרה שלי עד היום. אני אמרתי לאנשי המעברה: "אני מזדהה אתכם, אני אלחם למענכם, אבל אני לא אתן לאף אחד לישון ברחובות." וככה זה היום; אני פעיל, ואני מנסה לעשות כל מה שאפשר בירושלים, למנוע כל פינוי ופינוי.

סמירה, נשואה ואם לשלושה ילדים, גרה בדירת חלמיש ביפו, התמודדה עם איומים בפינוי: היו שני בתים לחמי; לקחו לו את השני בתים ונתנו לו את הבית הזה, ואני התחנתי בבית הזה. יש לי שלושה ילדים. אחרי שנפטרה חמותי, [...] אחרי פחות משנה תבעו אותי לצו פינוי. חמותי היתה משלמת 144 שקל, ופתאום התחילו לשלוח לי, שאני 3,000 שקל צריכה לשלם בחודש. ובזמן שהם שולחים לי 3,000 שקל בחודש, הם תבעו אותי שאני צריכה גם לצאת מהבית. [...] אף פעם לא היה לנו חובות. חמותי היתה כל החיים שלה מסודרת, והיינו משלמים כל הזמן. כשהיא נפטרה פתאום תבעו אותי לצו פינוי עם שלושה ילדים, ואני לא הייתי יודעת באמת מה זה צו פינוי; מה זה, יעני אני צריכה להיות ברחוב עם שלושה ילדים? היה לי קשה מאוד, נכנסתי לדיכאון.

הלכתי לחלמיש. [...] כשהם פתחו את המחשב, כי אמרתי שאני רוצה לדעת מה הסיפור שלנו, לאיפה, איך אני אלך לרחוב, יש לי שלושה ילדים, קשה לי, אני לא מיפו, אין לי משפחה, בעלי... אין לי משפחה, אז הוא אמר לי: "אנחנו נדרוך על הראש שלכם." המלה "הראש של..." זה

התשובה שלו. [...] הלכנו לבית משפט. ואני לא ידעתי מי זה מה זה בית משפט, מה זה, בחיים שלי לא נכנסתי לבית משפט. הייתי חושבת שישומו אותי ככה בפניה, כאילו עשיתי, הרגתי, ולא ידעתי מה זה. יש מישהי, יהודית אילני, היא נמצאת כאן; בעזרתה אני התחזקתי. אני עכשיו פעילה לגבי דיור ציבורי, [...] לספר לאנשים שיהיו חזקים. חלמיש ועמידר לא יפחידו את האנשים, ואנחנו כולם צריכים להיות חזקים. כל אחד יש לו הילדים שלו, כל אחד מחפש את הפינה שיהיה לילדים שלו. הבן שלי הגדול היום בן 13, והוא ממש בדיכאון ממה שאני עברתי, והוא ידע כל מה שאני עברתי. [...] עכשיו אני מטפלת בילד שלי ברוך השם.

[...] אחרי שזכיתי בבית משפט, שאני זכאית לבית הזה, אז אמרו לי: "בסדר תישארי בבית, אבל את חייבת 138 אלף שקל." [...] זה לקח, בית משפט לקח לי בערך שנתיים, זה נכון יהודית? שנתיים בית משפט, כל פעם בית משפט... עד שהחליטו בבית משפט, שכל החוב שלי יצא 5,000 שקל. [...] ברוך השם אני שילמתי להם, ואני עומדת על הרגליים היום. אבל עד היום אני נלחמת איתם. עכשיו הם אמרו לי: "בסדר, תישארי בבית ואין לך יותר חוב של 5,000 שקל על השנתיים האלה, מיום שנפטרה חמותך. אבל היום תובעים אותי עוד פעם, לא בבית משפט, כאילו ביני לבין חלמיש, עכשיו הם רוצים 90,000 שקל כדי שאני אשאר בבית.

[...] עד היום אני מחכה. הבית משפט האחרון היה בפברואר, [...] ולא נתנו לי תשובה עד היום. וביקשו ממני כל המסמכים; שלחתי להם כל המסמכים, ועד היום אין לי תשובה, ואני מחכה לתשובה שלהם, ונראה מה הם רוצים, ואני לא יודעת מה הם רוצים. הם לא רוצים שאני אשלם, הם לא רוצים שיהיה לי בית, וזה לא רק אני, זה כולנו, וכולנו יודעים את זה. [...] הם רוצים את כל הבתים האלה, למכור את הבתים במיוחד כי זה [...] ממול הים.

[...] אבל עכשיו אני רוצה... אני מחכה... אני צריכה חוזה. אני רוצה לחתום איתם חוזה. עד היום לא חתמו איתי חוזה, [...] ולא נתנו לי מסמכים ל-90,000 שקל. על 90,000 לא נתנו לי; רק אמרו לי את זה בלשואל, שאני מדברת, כאילו שאני חייבת להם 90,000 שקל, אז בטח יש להם מסמכים ממול ה... כאילו כל אחד על השולחן שלו, בשולחנות שלהם, אבל ביד שלי אין.

איציק, בן 35, נשוי ואב לילד, מתגורר בדירת עמידר בגבעת שמואל, עומד לפני פינוי: כשנולדתי, ההורים שלי קיבלו שתי דירות בדיור הציבורי בגבעת שמואל, מכיוון שהיינו תשע אחים. [...] אבי נפטר כשהייתי בן 17. אימא שלי היתה אישה חולה ונכה. לא היתה אפשרות לעזוב אותה בבית. אני הייתי הבן היחיד האחרון שנשאר רווק. גרתי עם אימא כל השנים, ואחרי שהתחתנתי עמידר קבעה שאני צריך לשלם שכירות, מכיוון שאני נשוי ואנחנו זוג. שילמתי שכירות במשך 11 שנה. בתוך התקופה הזאת אימא שלי היתה אישה חולה, היתה עושה דיאליזה ארבע פעמים בשבוע. היה אצלנו קבוע אמבולנסים בבית, היה לנו ממש אווירה ממש... לא הכי נעימה בתוך הבית. בתוך התקופה הזאת אני ואשתי ניסינו להביא ילד לעולם; רצינו להיות הורים. חמש שנים ניסינו. אשתי עברה שש הפריית ללא הצלחה. פנינו לכל המומחים. בסוף קיבלנו

המלצה לשנות אווירה, מכיוון שאצלנו בבית יש הרבה אה... אמבולנסים ואווירה, וכל הזמן קמים באמצע הלילה וכאלה. לקחנו את ההמלצה, והיום יש לי בן, יש לי בן בן שלוש וחצי.

באותה תקופה שכרנו דירה למטרת הטיפולים. כי הטיפולים האחרים לא הצליחו. בסוף, ששינינו את האווירה והיינו [...] שבוע, שבוע וחצי באותה דירה, וגם באותו זמן היינו באים הביתה להיות עם אימא, בסוף נולד לי בן ללא הפריה. [...] היינו גרים שבוע בערך בחודש באותה דירה. [...] הדירה היתה בעצם למטרת טיפולים בלבד. אחרי שאשתי נכנסה להיריון, חזרנו לדירה של אמא, וכשאשתי היתה בחודש השני, אמי נפטרה. [...] היא עוד לא הספיקה לראות את הנכד שלה. ובשבעה קיבלתי צו פינוי מעמידר. [...] בזמן השבעה נכנס הדוור, הוא התנצל בפני שהוא מגיע ביום כזה, והוא ביקש שאני אחתום. בעצם מפה התחיל התהליך.

[...] כשקיבלנו צו פינוי, פנינו לעורך דין. לא היה לנו כסף, מכיוון שהיינו חיים בתת רמה, [...] ורוב הכסף הלך לאימא לתרופות ולאמבולנסים וכאלה. פנינו לעורך דין שעשה לנו טובה, רצה לעזור לנו, מכיוון שהוא הבין שאין לנו כסף, והפסדנו במשפט [...] בגלל שלא גרנו בדירה ברציפות חמישה חודשים לפני מותה של אמי [...] למרות שהחוק מאפשר את זה [היעדרות מסיבה רפואית]. העורך דין שלנו לא ידע את זה, לא הציג את זה, והפסדנו במשפט.

[...] לא הודיעו לנו, לא אמרו לנו שאנחנו יכולים להפסיד את הזכויות שלנו, [...] את התקופה שגרתית בה וכל השנים. באותה תקופה שהייתי גר עם אימא שילמנו המון חובות בשביל לסגור עם עמידר, כל פעם חובות מצטברים, שהם המציאו על דברים שאימא לא שילמה ואבא. [...] וככה בעצם הם כל הזמן שיחקו איתנו, [...] ואנחנו כל הזמן היינו משלמים גם את השכירות, גם כשהיינו גרים בדירה השנייה בשביל המטרה הרפואית, ובסוף שחזרנו, שאשתי היתה בחודש השני, אז שלחו לנו צו פינוי שהיה בזמן השבעה, זה היה בערך ביום הרביעי או החמישי של השבעה.

[...] פנינו למשרד השיכון, לעמידר. [...] כל פעם שאנחנו פונים גוררים אותנו, מבקשים מאיתנו לשלוח מכתבים. אנחנו שולחים עם שליח עם אישור מסירה, מתקשרים לוודא שזה הגיע; אומרים לנו: "תחכו חודש ימים." מחכים חודש, אחרי חודש מתקשרים; אומרים לנו שהחומר לא הגיע. עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם, פשוט מושכים אותנו וגוררים אותנו ומדרדרים אותנו למצב שאנחנו לא יודעים מה לעשות ואיפה אנחנו עומדים כרגע.

[...] עכשיו יש צו פינוי, רוצים לזרוק אותי ואת הילד שלי ואשתי מהבית. ואני שילמתי את החובות מכספי. [...] אבא לא היה בבית, אז הצטברו כל מיני חובות. שילמתי את זה מחובתי למדינה, על זה שהם נתנו לי לגור בדירה. [...] הייתי משלם את החובות רק בשביל שיהיה לאימא קורת גג, אני לא... לא חשבנו על זה שאימא תלך ב-2008. [...] ספגתי את זה מאוד קשה, גם מהבחינה הכלכלית וגם מהבחינה שפשוט עמידר יש להם שיטה, שהם הורסים את האזרח. הם פשוט לא שולחים חוזה שכירות; מהיום שאימא נפטרה אני רוצה לציין שהם לא שלחו חוזה שכירות. פנינו אליהם אין

ספור פעמים. [...] הגענו ישירות לעמידר בפתח תקווה, וקיבלנו תשובה אחת: "אתם נחשבים כפולשים. אי אפשר להנפיק לכם שובר תשלום."

[...] אני כרגע נמצא בבית כל יום, אני הולך לעבודה, ושאני חוזר כל היום אני יושב וחושב, איפה אני אקח את הילד שלי בן שלוש וחצי ואיפה אני אשים אותו. אני לא רוצה להגיע למצב שאני רוצה לעשות משהו לעצמי, כי אחר כך גם לילד שלי לא יהיה בית.

[...] אני שילמתי כל חודש לעמידר שכירות של 1,150 שקלים, עלי ועל אשתי, שהיינו גרים בדירה. בנוסף אימא היתה משלמת 116 שקל, שזה השכירות שלה, בגלל שהיא היתה אישה נכה, ובתוך כל זה היינו משלמים חובות. פעם אחת שילמתי חוב של 5,000 שקל בתשלום אחד על ידי משכורת. שילמנו את זה, מכיוון שלא רצו לטפל באימא, בדירה, ולא רצו להחליף לה אמבטיה. התחלנו לשלם חובות, [...] סחטו אותנו. והגיע השלב בעצם ששילמנו 11,000 שקל מהכיס שלנו, וביקשנו שיחליפו את האמבטיה; זה לא קרה. אימא היתה אישה חולת סוכר. אם אתם מכירים את הדירות של עמידר, בדרך כלל כל האמבטיות חלודות, ואם חס וחלילה אישה עם סוכר נפצעת, אז זה לא נגמר בקופת חולים ולא נגמר בפלסטר.

באותה תקופה ששילמנו את החובות וגם שילמנו את השכריות, וביקשנו וביקשנו מעמידר אין ספור פעמים, ולבסוף עשינו אמבטיה מהכסף שלנו. שיפצתי את הבית בשביל שאימא תוכל לחיות בכבוד, ולא בדירת עמידר, שאני בעצמי ראיתי שאנשים חיים, הייתי... אני מצטער על המלה, אבל כלבים חיים יותר טוב. פנינו למשרד השיכון, פנינו לעמידר. במשרד השיכון, אחרי שפנינו אין ספור פעמים, לא קיבלנו תשובות. [...] כרגע אני מחכה שבועיים לתשובה במשרד המחוזי, לוועדה המחוזית; אני מתקשר בערך כל שלושה ימים ואומרים לי ש"היא בחופש, ולא נמצאים, ואין עדיין תשובה ותמתין". יש לי פינוי בעוד שבועיים, ואני מסביר להם, ומתי אני אקבל תשובה? אחרי הפינוי? כשיזרקו אותי מהבית?

זהבה, אם חד הורית לילד אחד, מתגוררת בדירת עמידר בפרדס כץ: אני גרה בדיוור ציבורי 21 שנה. [...] שילמתי שכירות שוטפת. באיזשהו שלב היה לנו פרויקט שיקום שכונות. יכולתי ללמוד מקצוע, אחרי שהרבה שנים עבדתי בניקיון. הלכתי למכללה ולמדתי טיפול בילדים. בזמן הזה נוצר חוב, כי חייתי רק מהבטחת הכנסה. ואז זה היה כמו כדור שלג. הייתי מגיעה למשרד, אמרו שיש חוב, התחלתי לשלם אותו. מהר מאוד זה הגיע להוצאה לפועל.

[...] מה שהם הציעו לי זה לשלם שכר דירה מוגדל, וחלק מהסכום ילך להוצאה לפועל. כנראה שזה לא הלך להוצאה לפועל, כי החוב בהוצאה לפועל רק גדל וגדל. התחילו לשלוח לי צווי עיקול והוצאות לפועל. כתבתי מכתב רשום למנכ"ל עמידר, יעקב ברוש. הוא קיבל לפחות חמישה מכתבים כאלה ממני, וביקשתי ממנו לדעת את פירוט החוב, כדי שאני אוכל להתמודד עם זה. אחת מהתשובות שקיבלתי היא שבשנים שבהן אמור היה להיות החוב לא היתה מערכת ממוחשבת, ולכן אין אפשרות לתת לי פירוט. [...] אחרי שנים הם קראו לי לדיון בבית משפט.

אני יכולה להגיד שמאוד פחדתי, כי היה מדובר בצו פינוי, אבל כשהגעתי לשופטת במערכת בתי המשפט, אמרתי לה: "אני שמחה מאוד שהגעתי לפה, כי כאן יעזרו לי." השופטת הכריחה אותם לתת לי פירוט חוב. [לפני המשפט] החוב היה בסביבות 70-80 אלף. אחרי שהשופטת ביקשה פירוט חוב, זה נהיה משהו בסגנון 40,000. החוב שהיה כתוב בצורה מסוימת, כשאני קיבלתי אותו, פתאום קיבל איזו צורה של פירוט אחר. [...] השופטת, כשהיא ראתה את הפירוט, היא שאלה: "האם זה ריביות של השוק האפור?" כי היא אומרת שגם בשוק האפור היא לא ראתה כאלה ריביות.

[...] אני רוצה ללכת קצת אחורה. העשר שנים האחרונות, לפני שהכרתי את המאבק עם הפעילים, זה היה כל הזמן טרור. כי טרור זה מכה שאתה לא יודע מאיפה היא באה, והם עשו הכול בשביל לעשות מצב כזה. הייתי מגיעה למשרדי עמידר ושואלת אותם שאלות והם לא ענו לי. הייתי יכולה לחזור מיום עבודה, ולראות שהבן חוזר מבית ספר והכול בסדר, ואז לראות שיש לי צו מהוצאה לפועל, צו עיקול. אני חושבת שהיה שם הרבה פחד. באיזשהו שלב אמרתי לילד שלי לא לפתוח את הדלת – הוא היה אז יותר קטן – לא לפתוח את הדלת בכלל. [...] באמת הפסקנו לפתוח את הדלת בכלל. ואני יכולה לספר על מצב אחד שהוא היה בן שמונה-תשע; הוא חיכה שאני אגיע מהעבודה; הוא חזר שעתיים לפני מהבית-ספר, ודפקו בדלת ואמרו לו שזה הוצאה לפועל. היתה לו טלוויזיה שחור-לבן, שחונך בבית-ספר הביא לו. הוא התקשר אלי. ביקשתי לדבר עם הבן אדם הזה ושאלתי מאיפה הוא. הוא אמר "מעמידר". אמרתי לו: "אתה יכול לקחת הכול, תשאיר לי סיר, אבל תחכה שאני אהיה ליד הילד שלי." הוא לא חיכה. כשהגעתי, ראיתי את הבן שלי שוכב במיטה ורועד. אחרי זה הרבה חודשים הוא היה בורח מבית ספר ועומד ליד הבית בשביל לשמור על הבית.

[...] אני רוצה להקדים ולהגיד שלולא המאבק של הפעילים, הייתי במצב מאוד גרוע. נעשו שם דברים מופלאים שאני לא בטוחה שאני יודעת את כולם. אני יכולה גם להגיד, שלמרות שהייתי בתוך המאבק, כשקיבלתי את הצו פינוי, היו רגעים שחשבתי שאני לבד, כי חזרתי למקום הזה של הלבד. ואז קרו נסים. התקשרו אלי לעבודה, פתאום המנהל של עמידר – המנהל הזה שלא דיבר איתי, ששלח לי מכתבים, שהפחיד אותי, שבאתי לדבר איתו ולשאול אותו שאלות והוא היה מסלק אותי מהמשרד – הוא התקשר והוא הזמין אותי לפגישה: "אנחנו רוצים לדבר על הבעיה שלך. יכול להיות שזה בכלל הפיך, שאפשר לפתור את זה." וואלה... כן.

הגעתי למשרדי עמידר, המקום שלא באתי אליו שנתיים, כי ידעתי שהם מחייבים אותי סתם בדברים, ידעתי שהם עושים נגדי כל מיני עוולות, אבל ידעתי שאם אני אגיע למשרד, אני ארביץ למישהו, וייקחו אותי לכלא. ידעתי את זה, אז לא באתי לשם. פחדתי לבוא לשם, כי פחדתי ממני. הגעתי לשם, והמנהל של המחוז בא ולחץ לי יד: "שלום זהבה גרינפלד." ואז הזמינו אותנו לשיחה, ואת [יעל, מצוות דיור ציבורי] ישבת לידי. אני חייבת לציין, למרות שזה קשה, שדיברו אחרת, כי את היית. וזאת האמת. כי כל האנשים המדהימים שיושבים פה, מדברים איתם בצורה מעליבה, ועל זה אני מוחה ומאשימה, כי כל אחד פה יודע את הסיפור שלו, והסיפור שלו שווה

מאוד. וישבתי לידך, והם דיברו יפה, וניסינו להגיע להסדר. והגענו להסדר שאני עומדת בו, וחתמנו. אני יכולה להגיד, שיצאנו משם, שאלת אותי "איך את מרגישה עכשיו?". עוד לא הייתי מסוגלת להרגיש, עוד הייתי צריכה להפנים את זה, עוד ועוד ועוד, שהפחד הזה נגמר. האמת, עד היום אני לא מאמינה, כי כל עוד אני דיירת עמידר, אני פוחדת, אבל יש לי את כל המאבק הזה.

חיים, נשוי ואב לארבעה, מתגורר בדירת עמידר בבאר שבע, שחלקים ממנה עומדים לפני הריסה: מועדים לשמחה. אני חיים ברקוביץ, אב לארבעה ילדים. אלחנן ורוד, הבנים, חולים במחלת אפילפסיה. בקיץ האחרון אובחנה אצלם אבחנה נוספת: הם סובלים מהספקטרום של האוטיזם הילדותי. התחננו, הילדים נולדו. הגענו למצב שבו בבאר שבע חלה עלייה דרמטית במחירים של הדירות, מה שהביא את בעל הבית שלנו למכור את הבית שלו. היהודי שקנה את הבית [...] רצה לפנות אותנו מהבית. המציאות שלנו היתה כזו, שמשרד השיכון החליט שאנחנו זכאים, אבל הזכאות שלנו היא רק לדירה בקומות השלישית והרביעית. כשיש ילד אחד חולה אפילפסיה, אולי עוד אפשר להסתדר עם זה, אבל כשאלחנן ורוד שניהם חולי אפילפסיה, זה קושי גדול מאוד, לאור העובדה שילד שעולה במדרגות יכול לקבל התקף אפילפטי, ויכול, חס ושלום, להיות בסכנת חיים מידית. אנחנו לא יכולנו להרשות לעצמנו את הפריבילגיה הזאת, לסכן את חייהם של הבנים.

אשתי טיילה בשכונה. אני מוסר שיעורי תורה בבאר שבע בדואר הראשי. היא התקשרה אלי ואמרה לי שהיא מזהה בית נטוש. הבית הנטוש הזה היה מאורת סמים. [...] אשתי, כמו שאמרתי, זיהתה את הבית, התקשרה אלי לכולל, אמרה לי: "חיים, יש פה בית של עמידר נטוש." אמרתי לה: "איך את יודעת?" אמרה לי: "אני יודעת, אמרו לי." אמרתי לה: "ומה את מתכוונת לעשות?" היא אמרה שהיא רוצה לפלוש לבית. אמרתי לה: "את יודעת במה זה כרוך, לפלוש לבית של עמידר?" היא אמרה: "אני מוכנה לקחת את כל הסיכונים שכרוכים בדבר." פלשנו לבית. זה היה במוצאי שבת, מיד לאחר חג הפסח. נכנסנו לבית בחשכת ליל. בית ריק לחלוטין, בלי אסלה, בלי כיור, בלי מים זורמים, בלי חשמל, עכברים, טרמיטים. נאלצנו גם להתמודד עם עוד כמה אנשים שרצו לפלוש לבית; גברנו עליהם בזכות הילדים; כלומר: בגלל העובדה שמדובר בילדים שחולי אפילפסיה, הם ויתרו לנו.

נכנסנו לבית והתחלנו למעשה לנהל מאבק רב שנים כנגד הממסד, כנגד עמידר, כנגד משרד השיכון. המאבק היה ארוך, ארוך מאוד, לפעמים די מתיש, מלווה בפחדים גדולים מאוד. [...] ניסו, כמובן, במהלך המאבק הארוך הזה, לפנות אותנו שלוש פעמים. פעם ראשונה הצלחנו על ידי פנייה לערכאות להשיג דחייה. השגנו דחייה כזאת. [...] ניהלתי את המאבק בעצמי בתחילת הדרך, דרך מכתבים, בלי עורך דין, לבד. הצלחנו לשכנע את הרשמת; היא השיגה לנו דחייה בפנינו. תוך כדי ניסו לפנות ולהציע, ואנחנו כמובן בשום פנים ואופן לא הסכמנו, כי הדירות כמו שאמרתי הן בקומות שלישית ורביעית, בשכונות שלא היינו רוצים להתקרב אליהן בגלל אופי החיים שלנו. אנחנו אנשים חרדים, מנהלים אורח חיים חרדי, ולא היה שייך להגיע לשכונות האלו, וגם לאור העובדה שהילדים, כמו שהזכרנו, הם חולים במחלת האפילפסיה, לא הסכמנו.

במהלך הדרך הכרנו את אביב. הכרנו עוד הרבה פעילים, סטודנטים, אנשים יקרים מאוד, שב-25 לשמיני, בפינוי השני, הם הגיעו בהמוניהם, על מנת למנוע בגופם את הפינוי, וזה היה דבר מאוד מאוד מחמם את הלבבות, והפינוי נמנע. [...] זה היה קשה מאוד בעבורי, כי אני מזכיר: מדובר בארבע ילדים קטנים. זוהרה הבכורה היא בת עשר, הדסה בת שמונה וחצי, אלחנן – חמש וחצי, ודוד – ארבע וחצי. ילדים קטנים. הטיפול בהם מצריך המון סבלנות, הרבה כוח, אמונה; יש לנו לא מעט נפילות בדרך, ייאוש, בגלל המצב של הילדים; זה לא דבר פשוט, אבל אנחנו, בכוח האמונה, הלכנו לאורך כל הדרך, והאמנו בשלב כזה או אחר, אנחנו נצליח.

[...] בסוף אישרו לנו את השחייה. שזה לא וילה בהרצליה, אבל זה בית, כן. [...] הבית הוא בעייתי. כשעמידר בנו את הבתים, 50 שנה אחורנית, הם בנו חדר וחצי. כשהמשפחות התרחבו, הם הוסיפו חדר. הבעיה היתה שמערכת הניקוז של הביוב הולכת לרוחב הבתים ולא לאורך הבתים; זאת אומרת שהיא חוצה את הבתים. הם הוסיפו חדר נוסף; רק הם לא דאגו לחבר בין שני חלקי הבית. זאת אומרת שמי שרוצה לעשות את הצרכים שלו, בחשכת ליל או אפילו ביום, נאלץ לצאת תחת כיפת השמים, ללכת מהחדר לשירותים או מהשירותים לחדר. זה דבר בלתי נסבל, וזה דבר בלתי נסבל גם שהביוב נמצא במרכז הבית; הוא חוצה את הבית. אין לי דרך לשרטט את זה, אבל מדובר על חדר וחצי בקדמת הבית וחדר אחורי גדול בחלק האחורי של הבית.

[...] אין שום חיבור בין שני חלקי הבית. זה בדיחה. זה בדיחה שמהלכת כבר שנים, כי אנחנו כשלעצמנו גדלנו בבית כזה, אבל אנחנו כן חיברנו בין שני חלקי הבית. עמידר מעולם לא טרח להתריע בפנינו על העניין הזה. רק בגלל העובדה שהתקשורת נכנסה לתמונה, אז הם התעוררו לחשוב שבאמת זה קצת מוזר שיש ביוב במרכז הבית. החדר של הילדים, של הבנים, אלחנן ודוד, הוא נמצא שם במרכז הבית, במקום שעמידר טוענת שזה מסוכן, זה גזים מסוכנים, וזה עלול להשפיע על בריאות הילדים וכולי וכולי. [...] מרוב דאגה רוצים להרוס. רוצים להרוס עוד חדר. הבית היום עומד על 51 מטרים לשש נפשות.

הגג עשוי מאסבסט. גם החלק הפנימי עשוי מאסבסט. [...] זאת אומרת שהוא מסרטן באופן כפול. לחמם את הבית הזה... היום קיבלתי חשבון חשמל. רוצים לשמוע? 1,050 שקל. 1,050 שקל! אנחנו מתקיימים מהבטחת הכנסה, קצבת ילדים וקצבת נכות. אנחנו נשלם את החשבון הזה, אבל עד שעמידר תחליט לשפץ בעבורנו את הבית, זה ייקח זמן. ייאמר לזכותם של עמידר, ואני חייב לומר כמה מלים לזכותם, שברגע שהם אישרו לנו את הבית, אמנם הם באו ורוצים להרוס, זה מהצד השלילי. מהצד החיובי, בהתחלה הם אמרו שלפולשים על פי החלטה של משרד השיכון מגיע רק 15,000 שקלים על מנת לשפץ את הבית, כאשר רק להחליף מערכת חשמל וביוב ואינסטלציה, זה כבר סוגר את כל ה-15,000 שקל. נשאר אולי איזה עשר שקל למאה גרם גרעינים שחורים, במקרה הטוב. הבית מצריך שיפוץ של עשרות אלפי שקלים.

אביב היקרה נכנסה לתמונה ביחד עם רנן, שהיא גם פעילה חברתית, ועוד כמה אנשים, שפרסמו את הסיפור שלנו [...]. באו עיתונאים, ראו את המצב של הבית, התרשמו שבאמת הבית לא ראוי

למגורי אדם בכלל. בשלב מסוים הגיע מהנדס עמידר עם מישהו שהתלווה אליו – כנראה שזה הדור הצעיר של המהנדסים שהולך גם להיות מהנדס בעמידר – ואז הוא ראה את הבית ואמר לי: "צריך להרוס פה ולהרוס שם." אמרתי לו: "סליחה, אם אתה הורס פה והורס שם, איפה יגורו שש נפשות?" אמר לי: "מה? זה שש נפשות? אפילו לזוג זה לא מתאים הבית."

כמובן שאני ציטטתי בהמשך בפני קובי בר, מנהל החטיבה הדרומית של עמידר בכאר שבע. [...] ישבתי, דיברנו, הסברתי לו את המצב. בשלב מסוים גם בכיתי, כי הסברתי לו שלא ייתכן שהמשפחה שלנו תסכול בצורה כזאת. [...] כשסבלנו את מה שסבלנו בחורף, גם אלחנן וגם דוד, אסור להם להגיע למצב שבו הם יהיו חס ושלום חולים בדלקת ריאות. וזה מה שקרה גם לשניהם; הם אושפזו בבית החולים, שניהם עם דלקת ריאות, כתוצאה מעובש, מטחב ומרטיבות, שהיו מנת חלקנו בחורפים שעברנו בבית, שלוש חורפים, שהחורף האחרון, למי שזוכר, היה חורף קשה. במידה וזה יקרה, אנחנו כמובן נצטרך לשנס מותניים שוב, על מנת להילחם במערכת, כדי שלא תביא אותנו למצב שבו נצטרך, חס ושלום, לגור בבית שיסכן את הבריאות של הילדים שלנו.

המושב השלישי: שיכון או השלכה מהבית? השלכת דיירי הדיור הציבורי אל הרחוב

במושב זה הואשמו הרשויות בכך שבגדו בשליחותן לשכן ולספק קורת גג, והמירו אותה במדיניות שיטתית של פינוי והשלכה מהבית. בכך גזרו הרשויות על רבות ורבים להיות חיים שאינם חיים בשולי החברה. העדויות הראו כיצד נהלים בירוקרטיים מאפשרים באחת להפוך את אלה שהתגוררו כל חייהם בדירה ל"פולשים" בבתים. עוד הראו העדויות כיצד מטשטשת המלה "פינוי" את המדיניות האלימה של השלכה לרחוב, תוך פגיעה בכבודם, ברכושם וברוחותם של הדיירים.

עדויות

פרי, 55, חדרה, לאחרונה פונתה מדירת עמידר שבה התגוררה: הגעתי לארץ בשנת '94, ובשנת '96 הכרתי את הבן זוג שלי. בינואר שנת '96 התחלתי לגור איתו, ובמאי קיבלנו מכתב שאנחנו ידועים בציבור. לפני חמש שנים הוא נפטר. כשהוא נפטר התחילו לעשות לי בלגאנים. [...] 1,600 שקלים ביקשו ממני, ואני אישה עיוורת, מקבלת רק קצבת ביטוח לאומי. אני לא יכולתי לעמוד בזה; אני באותו זמן הייתי מקבלת 1,800 שקלים. בעמידר אמרו לי: "אם את לא יכולה לשלם, תצאי מהבית." התחילו לשלוח מכתבים הוצאה לפועל, שאני אצא מהבית. כשהתחלתי לגור עם

הבן זוג שלי, הילד שלי היה בן שמונה. עכשיו הוא בגיל 24. קודם הוציאו אותו מהבית. האישה שלו היתה בהיריון. הוציאו אותם בחוץ, ואחר כך התחילו איתי. ב-21.5 הוציאו גם אותי מהבית.

כשרק הגעתי לארץ, קיבלתי מענק שהיה אמור לעזור לי לקנות דירה. הבת שלי לקחה עורך דין, והעורך דין אמר לה שהיא לא צריכה להחזיר את המענק, כי אחרי 15 שנים זה נמחק. הבת שלי גרה בדירה הזו 19 שנים, והיא לקחה הלוואה והחזירה את כל המשכנתה שלי. כשהיא החזירה את כל המשכנתה שלי, הם התחילו להגיד שאני חייבת לעמידר 40,000 שקל, ו"עד שאת לא תשלמי את הכסף, אנחנו מוציאים אותך מהבית".

יום אחד אני הלכתי למפעל המוגן, שהרווחה אומרת לי שאני לא אהיה לבד בבית, שאני הייתי בדיכאון חזק. הלכתי למפעל, ואחר כך התקשרו שכנים ואמרו: "פרי, תבואי דחוף הביתה, מוציאים את כל הדברים שלך מהבית." שלחתי את הבן שלי. אמרתי: "יוחנן, מהר תלך הביתה, מוציאים דברים שלנו מהבית." רק הגיע הבן שלי עד השכונה, תפסו אותו שלוש שוטרים, שמו לו אוזקים על הידיים ושלחו אותו למשטרה. מתי אני באתי, אמרתי: "למה אתם שלחתם את הבן שלי? הוא לא גנב, לא נרקומן, לא שום דבר. למה אתם לקחתם את הילד שלי מפה?" אמרו לי: "בשביל שלא יפריע לנו." שברו את כל הדברים שלי, עשו לי נזק בכמעט 70,000 שקל. שברו את כל הדברים של הבית שלי, וזרקו אותי בחוץ. הוצאה לפועל לקחה את כל הדברים שלי, ולא רצו להביא לי אפילו את הכדורים שלי לשתות. אני אישה חולה מאוד – סובלת מאסתמה, סובלת מסוכר, עם דיכאון חזק – והם לא עשו שום דבר כדי להיות לטובתי. זרקו בלי...

[...] היום אני משלמת 2,000 שקל ומקבלת 740 שקל לשכר דירה. [...] אני מבקשת שיחזירו אותי לבית שלי או ייתנו לי בית אחר. ואני אשלם כמו נכה, לא ככה פרטי, שאני אהיה יכולה לנשום אוויר קצת, לחיות קצת; לא ככה להיות כל הזמן בדיכאון. [...] הם אומרים שאני לא זכאית לדיור, זכאית רק לשכר דירה. [...] כשקניתי בית עם הבת שלי, אמרו לי, לכי ותעשי הכול על השם של הבת שלך; אחרי זה את תהיי זכאית. אני הלכתי ועשיתי כמו שאמרו, רשמתי הכול על שמה, והבת שלי שילמה את כל המשכנתה כמו שהם אמרו. עכשיו אומרים לי: "לא, את לא זכאית." שאלתי: "למה אני לא זכאית?" היא אמרה לי: "כי היה לך פעם בית." אמרתי: "היה לי גם בעל. הוא נפטר. מה אני אעשה? אני צריכה להמשיך בחיים שלי."

רוני, אב חד הורי, סולק מביתו לפני שנה, פעיל בלא נחמדים: אני רוצה לספר לכולם איך אני נזרקתי מהדירה. להבדיל מאחרים, שאולי היו חייבים כסף, אולי היה להם חוב באיזשהו מקום, [...] לי לא היה חוב בשום מקום. אני שילמתי את הכול, כולל חשבונות מים, חשמל, טלפון. מה שלא רצו אני שילמתי. לא היה חוב אחד, ויש לי את כל הקבלות מההתחלה ועד הסוף. ובכל זאת היום אני בחוץ תחת כיפת השמים. אני רוצה להקריא לכם משהו:

שמי רוני אזולאי, לקחו לי את הבית, את הבית שגדלתי בו מגיל 15, ללא סיבה מוצדקת. [...] לקחו לי את הבית שגדלתי בו ביום בהיר אחד. הייתי בן 17 כשנכנסתי לחוזה בדירה שהיתה לנו מחברת חלמיש ביחד עם אמא שלי זיכרונה לברכה. לא הייתי רשום כדייר ממש, אלא כדייר לכל דבר

ועניין מן המניין. הייתי רשום בחוזה עצמו. [...] אני הייתי בגיל 17. הם חיכו שתהיה לי תעודת זהות.

לקחו לי את הבית ביום בהיר אחד, פשוט המתינו לרגע שלא אהיה בבית, מה שהם קוראים לו "פינוי גמיש". ממש גמיש. ללא התראה מוקדמת פרצו לי לבית, לפרטיות שלי, לחיים שלי, לחפצים שלי, ועשו בהם ככל העולה על רוחם. לקחו לי חיים שלמים של בן אדם, על כל המשתמע מכך. זרקו אותם לתוך האנגר אחד גדול בלוד. נכנסו לתוך הבית, עקרו את הארונות מטבח ואת הברזים ממקומם, החליפו צילינדר ויצאו. את כל החיים שלי זרקו לתוך האנגר גדול בלוד.

הלכתי לחפש אחר החפצים שלי, הזיכרונות שלי, התמונות שלי, אחר החיים שלי, ולא מצאתי דבר. כאילו לא הייתי קיים. אני רוצה להגיד לכם מה מצאתי בהאנגר הזה. בהאנגר הזה מצאתי ספר תפילין שהיה בתוך מחזיק כזה ממתכת, ובפתח של המחזיק היתה תמונה של אימא שלי. זה הדבר היחידי שנשאר לי מהבית – ספר תפילין שבו מונחת תמונת פספורט של אימא שלי; לא תעודת הפטירה של אימא שלי, לא כל החיים שהיו לי בתוך הבית הזה.

לקחו לי את הבית אחרי 34 שנה שחייתי בו, ככה ביום בהיר אחד. יצאתי מהבית כדי לחפש מקום עבודה. הלכתי לריאיון עבודה [...]. כשחזרתי, לא הבנתי מה קרה ואיך ייתכן שהמפתח של הבית שלי לא פותח את הדלת של הבית שלי. עשיתי כמו שכל אחד היה עושה במקומי – הזמנתי פורץ מנעולים לבית שלי. לפי החוק, על הפורץ לוודא שהאדם שמבקש את הפריצה מזדהה ונותן תיאור מדויק של החפצים ומבנה המקום. סיפרתי לו על הציוד שיש לי בבית והצגתי בפניו תעודת זהות עם הכתובת של הבית שלי – זה שנמצא מעבר לדלת שאותה המפתח שלי היה אמור לפתוח. הפורץ פתח את הדלת ויחד איתו הלכתי להראות לו את החפצים. נכנסנו פנימה, נכנסתי למטבח. אני רוצה להגיד לכם, אתם לא מבינים כשבן אדם לא יודע שפתאום הבית שלו נעלם, שהוא נכנס לתוך הבית ובראייה שלו הוא רואה את המטבח, אבל בעצם יש קירות, אין כלום, אתם לא יודעים איזו הרגשה זו. נכנסנו פנימה, נכנסתי למטבח ולא הבנתי מה אני רואה שם. יותר נכון, לא הבנתי מה אני לא רואה שם. [...] הפורץ שעמד לידי, המום גם הוא, הוא זה שהחזיר אותי להבנה שאבדה לי באותו הרגע. כשהוא הבין ממני שהבית הוא של חלמיש, הוא אמר לי: "לך תבדוק אצלם למה הלך הבית."

[...] ככה ביום בהיר אחד יצאתי מהבית ולקחו לי את כל החיים. בית זה לא רק קירות וגג, אבל אותי השאירו אפילו ללא גג וללא קירות וללא כלום, מלבד תעודת הזהות שהיתה עלי והבגדים שהיו עלי כשהלכתי לריאיון עבודה.

רחל, תושבת יבנה, פונתה מדירתה: אני אשתדל להקיף את הכול וכמה שזה יהיה יותר קצר, כי הסיפור ארוך, מתיש. [...] אני קוראת לעצמי ילדת עמידר. הגעתי לדירה בשיכון בשנת 67', כשעלינו ממרוקו, אני והורי, ומאז גדלתי בדירה הזאת. יש לי חוויות, כן, חוויות מעמידר, חוויות מהביקורים שלהם, חוויות מהבית הלא ראוי לגור בו. הכול היה שם לא מתאים למגורים, ולמרות

שהורי כן שילמו שכר דירה. [...] אני גדלתי לתוך החוקים של עמידר. אמי נפטרה בשנת '98. כמה שנים לפני זה התחלתי את הפרידה מהבן זוג שלי ועברתי לגור איתה. כשאימא שלי נפטרה, התחילה הסאגה עם עמידר. הם פשוט הגיעו וטענו שאני לא זכאית להמשיך לגור במקום, בדירה. שאלתי: "סליחה, למה?" "כי ככה, כי אין לך זכויות כאן, אין לך את הזכות להמשיך לגור כאן." כמובן שהם שלחו ישר צו פינוי.

מההתחלה לא ויתרתי, הגשתי כתב הגנה, והתחלתי לעמוד איתם בבתי משפט. וכל הסיפור של בתי המשפט, אני גם לא אאריך בו, [...] זה היה נורא פשוט. זה לא רק התעללות של חברת עמידר, שמכפישה, משחירה, מאשימה, מנצלת כל חוק וכל קריטריון שיש לה ביד, כדי להוציא אותנו לא צודקים, כאילו אנחנו תמיד משקרים, אבל תמיד משקרים. אני לא זוכרת שמישהו אי פעם יצא צודק אל מול עמידר. אז יושבים שופטים נכבדים בבתי המשפט, ונתקלתי בלא אחד ולא שניים, [...] וזה היה פשוט לעמוד גם מול חברת עמידר, משרד השיכון, החוקים, וגם אל מול שופט שבעצם... בתמימותי האמנתי בצדק כלשהו. הגעתי לבית משפט ואמרתי, [...] זה המקום לעשות צדק. התבדיתי, התאכזבתי ואיבדתי אמון ברוב המערכות שהמדינה הזאת מייצגת.

[...] טענתי להמשך מגורים כבן ממשיך. בן ממשיך, גם מפאת מצבי הלא מזהיר כלכלית, שהיו מודעים אליו כל הגורמים, כולל הרווחה, כולל העירייה – כל מי שצריך להיות מודע לזה. חברת עמידר פשוט לא התייחסה, זה לא עניין אותה. הם היו צריכים דירה, חבר'ה. אין דירות, אנחנו יודעים. ייבשו את הדיור הציבורי, אנחנו יודעים. יש אלפי ממתנינים, [...] והם צריכים דירות. אז מי זאת רחל? את רחל אפשר לזרוק, ונקצר את התור. הם לא ויתרו, החליטו שאני לא זכאית, כי אני לא עומדת בקריטריונים. היו להם המון טענות; כל פעם היתה להם טענה חדשה ללמה אני לא זכאית. וכל פעם ניסו להפריך את הטענות שלהם בבתי משפט.

[...] יש שיטה בחברת עמידר, בחברות הדיור הציבורי, יש להם שיטה איך הם פועלים למולנו, איך הם פשוט מחסלים אותנו – טוטלית. [...] בשנת '67 אימא שלי חתמה על חוזה של דייר מוגן. זה היה בשנת '67. מסתבר שהחוזים האלו הוחלפו בשנת '74. יותר מזה, מסתבר שהם נגזזו, ואף אחד לא מודה בהם. כי אימא שלי, אוטומטית, בשנת '74 הפכה לחוזה בשכירות חופשית, דהיינו לא מוגנת. אם היא היתה בחוזה מוגן, לא היו יכולים לפנות אותי. [...] אימא שלי לא ידעה קרוא וכתוב, כמו הרבה מהורינו שעלו אז, והיא חתמה. מה שביקשו ממנה היא חתמה. ההורים שלנו קצת האמינו יותר בממסד. ואפילו היו קצת כנועים יותר, וזה הרבה יותר כואב לי.

[...] היו לי מספר צווי פינוי. אחד מהם זה המקרה של שנת 2008 שפורסם ברבים. זו היתה התנגדות. אנחנו פשוט התנגדנו לפינוי, ועשינו את זה ביעילות יתרה לדעתי, כי נשארתי אחרי הפינוי הזה. ואחר כך הוציאו עוד, זאת אומרת הוציאו עוד צו. ואז שוב לא שתקתי. קראתי לכמה תנועות חברתיות שהיום גם פעילות במאבק, ואמרתי: "אני צריכה עזרה, אני צריכה שמישהו פה ירים את העיר הזאת." [...] וזה מה שעשינו. התכנסנו, עשינו רעש, יצאנו לרחובות. ראש העיר שלי שמע על המהומה, [...] והוא הוציא בזמנו עיכוב ביצוע של הפינוי אל מול מנכ"ל עמידר. חבר'ה,

זה מסמך כתוב, חתום, ממנכ"ל עמידר, מר ברוש, שאחר כך מסתבר – כי הפינוי בסופו של יום בוצע – מסתבר שהמכתב הזה לא היה לו שום ערך, והחתימה שלו, כמוהו, בלי ערך.

[...] הם ידעו שהם הולכים עוד פעם לאיזשהו מאבק, ואמרו בואו נתיש את הגברת. [...] קיבלתי צו פינוי גמיש. [...] שלושה חודשים נתנו לי, שזה אומר ככה: קודם כול הפסקתי לעבוד, כי הייתי צריכה לשמור על הבית שלי. הם מאלצים אותי גם להפסיק לעבוד, ואחר כך טוענים למה אני לא עובדת. ישבתי לשמור על הבית שלושה חודשים. כל יום זה כמו נצח. [...] עברו כמעט שלושה חודשים. הייתי בשבוע האחרון, שכמעט חשבתי שהכל מסודר וראש העיר דואג לזה, ויש איזושהי תקשורת ביניהם, ומישהו יעצור את זה, מישהו יעצור את הטירוף הזה – לפחות במצב שבו כולנו זועקים לדיור, לפחות במצב שבו כולם מחוסרי דיור – כי מה החוכמה? להוסיף אותי למה? לבעיה שכבר קיימת? לפתרונות שאין להם?

[...] עברו כבר שמונה חודשים מאז הפינוי, וכדי לעבור את זה בחוץ נפשי, אני מאוד השתדלתי לשים את הרגשות קצת בצד, להניח להם, לסגור אותם איפשהו, והתחלתי קצת עם הלוגיקה שלי, עם ההיגיון הקר. אמרתי: "אוקיי רחל, זה כבר קרה, את כבר בחוץ. מה בעצם את הולכת לעשות? לשבת ולמרר על מר גורלך? ואולי להתחנן למישהו שיראה אותך?" אבל זה לא אני. אני אף פעם לא זוכרת אותי כאחת שיושבת ושותקת. והתחלתי לחזור לאיזשהו תלם של אני ממשיכה, בהרבה יותר עוצמה, בהרבה יותר כעס, בהרבה יותר כאב – אלו דברים שבעצם מעורבבים – להילחם. להמשיך להילחם, להילחם על העוול שנעשה לי, כי יש פה את העניין המשפטי שאני לא רוצה להיכנס אליו, אבל קיינימט, אם מישהו ייקח את הנושא הזה, והכול כתוב, יבין שנעשתה פה מרמה והכול חוקי, בשילוב החוק.

לכאורה חברים, בסופו של יום אני מפונה "בהסכמה". דהיינו: זה אומר שאני הסכמתי להתפנות. עכשיו, יש מישהו פה שיכול לחשוב לרגע שבאמת הסכמתי להתפנות? מישהו שאל אותי? לא. היתה עסקה בתוך בית המשפט בין עורכי הדין, כנראה השופט. אין לי מושג מה היו התקדימים לפני. [...] הגעתי בתמימותי, באמון בעורך הדין שלי, והוליכו אותי שולל. יצאתי מבית המשפט, ורק אחר כך הבנתי שאני "הסכמתי". יתרה מזאת, לא רק הסכמתי; כביכול גם השארתי חוב של 200,000 שקלים שאני נתבעת עליהם היום. [...] העורך דין שלי, שליווה אותי ואני נתתי בו אמון [...] דרך הסיוע המשפטי. אני אין לי כסף כמובן. הוא עשה את מה שהוא עשה, ולא היה לו תירוץ. [...] כי אני לא נשאלתי, לא חתמתי, בטח לא הסכמתי, ועל זה אני אומרת שזה עוול. יש פה בעצם מרמה שהיא בחסות בתי המשפט, בחסות החוקים, בחסות העסקאות שנסגרות ככה מאחורינו.

[...] עכשיו יש לי חוב של 200,000 שקלים, ואני נתבעת עליו. [...] החוב אף פעם לא שקוף, אי אפשר לדעת על מה, מאיפה, כמה ולמה. [...] אין שום הסבר למצבור הזה. אין שום הסבר הגיוני, אבל יש חוב. עכשיו, למה לא? הם גם רצחו וגם רוצים לרשת. זה בדיוק לעשות וידוא הריגה בבן אדם. אני כל הזמן אמרתי שמה שהם עשו איתי ועושים עם כולנו זה לוודא הריגה, זה להשאיר אותנו נמוך, זה להשאיר אותנו כנועים, זה לגרום לנו לשתוק, לחזור למחילות, להתכרבל מול

הטלוויזיה ולא לדבר על זה; פשוט לא לדבר על זה. והדיור הציבורי והדיירים שלו כולנו הרי אוכלוסייה ממצמד סוציו-אקונומי לא פשוט, וכולנו יודעים את זה. ואתם יודעים מה זה, הבן אדם עסוק במחיה היומיומית, קצת לדאוג ללחם, לדאוג לחובות, לדאוג... אין לך זמן להתעסק עם המדינה, אין לך זמן להילחם על הזכויות שלך, מה גם שהרבה לא יודעים את הזכויות שלהם.

[...] מאז הפינוי אני פעילה במחאה החברתית, כמו כל האנשים המדהימים האלה, שהפכו להיות בית, הפכו להיות משפחה, הפכו להיות הכול. ואם אנחנו נמשיך ביחד, אני בטוחה שנצליח. אני בטוחה שנצליח. על הכוח הזה, על האמונה הזאת, על הכוח, על הרצון שיש לכולנו לשנות אף אחד לא יכול.

[...] המדינה נהגה באלימות כלפי, נהגה בכוח. בעצם "בזכותה" אני הומלסית היום, וזה לא רק אני; יש לי גם את הילדה שלי, בת 24. כשמדברים על נוער בסיכון, לא שואלים מאיפה זה מתחיל, מי האשם, איפה נופלים הילדים שלנו בכל הבירוקרטיה והחוקים, ואיך הם מגיעים לאן שהם מגיעים.

[...] היום אני רוב הזמן אצל דודתי, משוטטת לפעמים מבית לבית, כי תשמעו, בכל מקום שלא תהיו חברה, באיזשהו מקום, אנשים לא יגידו לכם אולי ללכת, אבל מגיע הרגע שאתה מבין שאתה צריך לקום וללכת. זה לא פתרון שאני אגור בתוך חיים של אחרים, שאני אפריע. [...] והמקום הכי גרוע, הכי נורא, הכי נמוך בעצם הוא שהבן אדם לא יודע איפה הוא נמצא בעוד דקה, כשבן אדם לא יודע איפה הפינה הקטנה הזו שלו, סתם לשבת ככה עם עצמך. אין את זה, אין את זה... וזהו. בעצם לא זהו, זה לא צריך להיות ככה.

[...] למה אני צריכה דיור ציבורי? למה לי דווקא? זה פשוט. פשוט, פשוט, פשוט. [...] תראו, החוק של בן ממשיך הוא בעצם קצת שונה מכל דייר שבא לבקש דיור ציבורי, כי אז הוא צריך לעמוד בקריטריונים. [...] אבל בעצם למה אנחנו כולנו צריכים להיות תלויים אם יש לי ילד או אין לי ילד, אם יש לי כלב או אין לי כלב? מה זה משנה מה יש לי? מה שמשנה זה שאני בן אדם יחיד; יש לי זכות קיום כאחד, כיחיד, כבן אנוש, כאדם שגדל ב... ואתם יודעים מה, זכויות הפרט, זכויות האזרח, זכויות בסיסיות של אדם והחירות שלנו זה א' ב' של הקיום שלנו בעולם ובמדינה הזאת.

אז אני, כבן ממשיך אולי היה אמור להיות לי יותר קל להמשיך לגור בבית הזה. אבל מסתבר שלא. מסתבר שאני, בדיור ציבורי, זה לא בקיבוץ. אם הייתי בקיבוץ, היה לי גם יותר מקום, אני בטוחה, יותר שטחים. [...] ואף אחד לא היה מליץ, אף אחד לא היה בא אלי בטענות. וחלילה, אני לא טוענת עכשיו נגד קיבוצים או מושבים, אני רק מנסה להסביר שיש פה חוסר צדק, אין פה באלאנס, אין פה איזון. הרי כולנו שווים, כולנו בני שווים, אין אחד יותר מהאחר, ואין זכויות יתר במדינה הזאת. כולנו אזרחים שווים, ככה היינו, ככה נהיה, ככה נמות בסופו של יום.

[...] ואני רוצה להגיד שזה לא עיוות; יש כאן יד מכוונת. אנשים חושבים שדברים ככה פתאום נוחתים עלינו, אבל זה לא. הכול מכוון. כשכתבו קריטריונים, כשכתבו חוקים, זה בעצם מכוון, ומכוון כדי למנוע מאיתנו לקבל את העזרה הנדרשת. זה כל הסיפור.

בית הדין העממי בעניין הדיור הציבורי אורגן בידי פעילות ופעילים, שחלקם נפגעו ישירות ממדיניות הדיור בישראל וחלקם חברו אל הפעילות מתוך סולידריות ורצון להשתתף במאבק על הזכות לדיור נאות ולקורת גג. מספר שבועות לפני התכנסות בית הדין נשלחו זימונים לכל נציגי הרשויות הנתבעות. אף לא אחד מהם הגיע.

היוזמה להקים את בית הדין העממי נולדה בצוות דיור ציבורי, הפועל למעלה משלוש שנים, בדרכים מגוונות, כדי לשנות את מדיניות ההזנחה של הדיור הציבורי ולקדם את המענה לצורכיהם של מבקשי הדיור הציבורי בישראל.

עוד על פעילותו של צוות דיור ציבורי ועל אפשרויות ההשתתפות בפעילויותיו:
[/http://diortzibury.wordpress.com](http://diortzibury.wordpress.com)